

Konstens dilemma

- Hur ser politikerna på konstnärernas försörjning?

The Art of Making a Living
- Politicians' Views on the Artist's Livelihood

Anna Bellrin

Fakulteten för Humaniora och Samhällskunskap

Kulturstudier

Examensarbete 15 hp

Handledare: Arno Saarnak

Examinator: Eva Zetterman

Datum: 2014-06-10

Abstract

Politicians attract their voters by promising more jobs and investment in education, health and social care. Against this background, I wonder how the situation of artists will be affected by the following questions:

- What political views on the artist's position in society appeared in propositions of Socialdemokraterna and Moderaterna?
- In what way did these propositions influence the conditions of artists?
- How have the artists of Värmland been affected by different (Socialdemokraterna and Moderaterna) cultural policies?

With my investigation I find out more about the artists' conditions on a national level, but I also investigate the situation in Värmland. By examining policy proposals and reports, I learn more about the issues. I also conduct a survey and three in-depth interviews to obtain opinions from various sources. The respondents are the cultural departments of Värmland and representatives from cultural organizations.

What is clear from my research is that politicians differ on some issues, especially those relating to commercialism and artist salaries. The questionnaires shows that culture proponents may not always come from the political side. The interviews provided different points of views on the situation in Värmland, but to some extent there are difficulties for the artists who work here. If knowledge of art is low, how is one able to appreciate art and those who create it?

Keywords: Culture, Politics, Artists

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Ämnesval och bakgrundsbeskrivning.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar.....	1
1.3 Upplägg och avgränsning.....	2
2 Forsknings- och litteraturgenomgång.....	2
2.1 Teoretiska utgångspunkter.....	2
2.2 Källor, material och tidigare forskning	2
3 Metodologisk ansats och val av metod	3
3.1 Urval och genomförande.....	3
3.1.1 Dokumentstudie.....	3
3.1.2 Intervjuer och enkätundersökning.....	4
3.1.3 Validitet, reliabilitet och etiska överväganden.....	5
4 Bakgrundshistoria.....	6
4.1 Mecenater i Sverige	6
4.2 Svensk kulturpolitik.....	6
5 Resultat och analys	8
5.1 Sveriges kulturpolitik	8
5.1.2 En jämförelse mellan två propositioner.....	8
5.1.3 Debatten om konstnärslönerna.....	16
5.2 Värmlands kulturpolitik.....	20
5.2.1 Röster från de värmländska kommunerna.....	20
5.2.2 Intervjustudie.....	22
6 Slutdiskussion.....	28
6.1 Framtida forskning.....	30
Källförteckning.....	31
Tryckta källor	31
Otryckta källor.....	31
Källor från internet.....	31
Muntliga källor.....	33
Bilagor.....	34
Bilaga 1.....	34
Bilaga 2.....	35

1 Inledning

1.1 Ämnesval och bakgrundsbeskrivning

Ordet lönsamhet används flitigt idag i den politiska debatten. Man pratar ofta om skola, vård och omsorg och om hur allt ska gå ihop rent ekonomiskt. I kärva tider handlar mycket om prioriteringar och då kan man ju fråga sig hur det drabbar den enskilde som befinner sig lite längre ner på prioriteringslistan. Det är därför intressant att se på konstnärens situation i dagens Sverige och titta mer specifikt på konstnären som är verksam i Värmland. Nu förväntas många konstnärer bli entreprenörer för att klara sig ekonomiskt. Med denna uppsats utreder jag hur och varför det har blivit såhär och undersöker om man kan se några samband mellan förändringar i samhällsklimatet och vilka partier som har haft den politiska makten. Det jag undersöker är just konstnärens försörjning och i vilken grad den påverkas av politiska beslut. För att kunna närma mig en förståelse för konstnärernas ekonomiska situation tar jag del av forskningsresultat och andra ämnesrelevanta texter. Trots att en sådan här typ av undersökning inte leder fram till någon slutgiltig lösning på konstnärernas försörjningsproblematik fungerar den ändå som en lägesbeskrivning. Det finns många skilda åsikter kring konstnärernas försörjning. Konstens dilemma tycks i stora drag handla om att många vill ha konst samtidigt som det är få som vill betala för den. En annan aspekt i det hela är att konsten värderas utifrån ett samhälle som påverkas av ekonomiska krafter. Det är mot denna bakgrund min uppsats tar avstamp.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur konstnärernas roll i samhället har förändrats och på vilket sätt den förda kulturpolitiken påverkar konstnärernas ekonomiska villkor. Jag vill därmed undersöka om det går att se några tydliga ideologiska skillnader mellan Socialdemokraterna och Moderaterna i hur man värdesätter konstnärernas roll i samhället.

Mina frågeställningar är följande:

- Hur såg propositioner från Socialdemokraterna respektive Moderaterna på konstnärernas roll i samhället?
- På vilket sätt har dessa propositioner påverkat konstnärernas villkor?
- Hur har konstnärerna i Värmland påverkats av Socialdemokraternas respektive Moderaternas kulturpolitik?

1.3 Upplägg och avgränsning

Min analys består av två delar. I första delen, *Sveriges kulturpolitik*, tittar jag på skillnader i kulturpolitiken på en nationell nivå och jag avgränsar mig genom att titta på vilken typ av kulturpolitik som har förts och förs av Socialdemokraterna respektive Moderaterna. Först jämför jag två kulturpropositioner och därefter tar jag upp debatten om konstnärslönerna. I den andra delen, *Värmlands kulturpolitik*, undersöker jag hur det ser ut i Värmland och genomför även där en jämförande studie mellan de två partiernas kulturpolitik. Här redogör jag för vad Värmlands kultur- och fritidsförvaltningar har att säga gällande konstnärernas situation och utöver detta tillkommer djupgående intervjuer med personer från tre olika kulturrelaterade organisationer – Konstfrämjandet i Värmland, Region Värmland och Värmlands Konstnärsförbund.

2 Forsknings- och litteraturgenomgång

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Med hjälp av sociologen Pierre Bourdieus teoretiska ramverk kan man analysera fördelningen av makt. Bourdieu beskriver bland annat hur olika symboliska tillgångar skapar förutsättningar för en kulturell elit. Han menar att det utöver det ekonomiska kapitalet även finns ett socialt kapital och ett kulturellt kapital. Med det sociala kapitalet menas att de resurser som finns till förfogande för en grupp eller en individ hänger ihop med tillgången till ett varaktigt socialt nätverk. Det kulturella kapitalet rör exempelvis utbildning, intellekt och kännedom om finkultur (DSV). Med utgångspunkt ur Bourdieus *Konstens regler* använder jag mig av hans kapitalbegrepp som hjälper mig att nå en förståelse för hur hierarkier skapas och upprätthålls. Bourdieus begrepp lämpar sig för min analys av debatten om konstnärslönerna.

2.2 Källor, material och tidigare forskning

På senare tid har det tillkommit en del publikationer kring kulturekonomi. Hit hör bland annat konstvetaren Anna Brodow Inzainas rapport *Moderna mecenater - från gåvoekonomi till entreprenörskap*. Där tar hon upp hur konstlivet har påverkats av privatfinansiering. Rapporten innehåller en del intressanta reflektioner som jag använder mig av i min uppsats.

En annan rapport, *Den ofrivillige företagaren*, är skriven av David Karlsson och Lotta Lekvall. De skriver utifrån egna erfarenheter från jobb inom kulturektorn. Rapporten undersöker vilka förutsättningar som finns för att stötta kulturektorn med hjälp av företagsutveckling. Den här rapporten utgår jag från när jag skriver om vilka förändringar som har skett under senare år i konstvärlden.

Konstnärernas Riksorganisation, KRO, är ett fackligt organ för Sveriges konstnärer. Organisationen har till uppgift att ta vara på konstnärernas sociala såväl som ekonomiska intressen och den ska även försvara konstnärernas befattning i samhället (KRO ”om oss”). På KRO:s hemsida finns bland annat debattartiklar, remisser och rapporter. Jag har valt ut ett remissvar som jag har användning för i min analys om debatten om konstnärslönerna. När jag analyserar debatten tar jag också hjälp av två rapporter som behandlar konstnärernas försörjning och villkor - *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004-2005* och *Utsikt från ateljéerna 2014*.

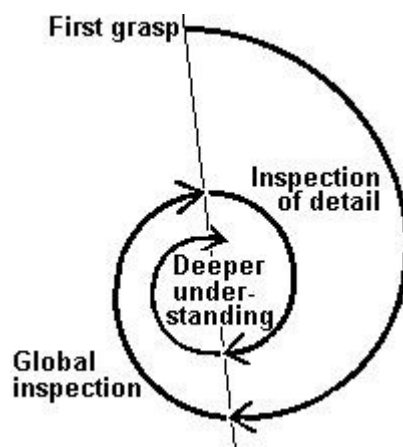
3 Metodologisk ansats och val av metod

3.1 Urval och genomförande

3.1.1 Dokumentstudie

För att kunna jämföra de två partiernas kulturpolitik utgår jag från *Proposition 1996/97:3: Kulturpolitik* och *Proposition 2009/10:3: Tid för kultur*. Anledningen till att jag har valt dessa propositioner är att jag kan se tydliga ideologiska skillnader som möjliggör en jämförelse. Genom att ta del av debatten kring konstnärslönerna undersöker jag om det går att dra några slutsatser kring ideologiska skillnader mellan partierna. Detta gäller det ekonomiska stödet till konstnärerna och hur politikerna själva vill att det ska utformas.

Eftersom jag till stor del utgår från texter måste jag förhålla mig till dem och jag har därför valt att använda mig av en hermeneutisk metod. I en hermeneutisk tolkning placerar man in ett fenomen i dess historiska och sociala kontext för att nå förståelse.

Figur 1. Hermeneutisk spiral

(Källa: <http://qualmethods.wikispaces.com/Hermenutics>).

Den hermeneutiska cirkeln (se figur 1.), eller spiralen, är ett viktigt begrepp inom hermeneutiken och den illustrerar hur man kommer fram till en tolkning. En tolkning leder till en annan tolkning i en framåtskridande process. Enligt filosofen Hans-Georg Gadamer räknas förförståelsen in som en del av denna cirkel. Han menar att vi alla är del av ett sociokulturellt sammanhang och det kan vi inte bortse ifrån. När vi tolkar andra människors tillvaro sker det mot bakgrunden av hur vi uppfattar vår egen livssituation. Gadamer menar att vi upplever verklig förståelse först när vi konfronteras med andra människors tolkningar och åsikter. När vi lever oss in i andras värld främjas även vår tolkning av oss själva, men trots denna händelsekedja kommer man aldrig åt någon definitiv eller sann förståelse (Filosofi G.).

Anledningen till att jag valde att använda mig av den här metoden är att den passar in på materialet. Under analysen använder jag mig av Gadamers text *Förnuftet i vetenskapens tidsålder*, där han beskriver hur man kan använda sig av hermeneutiken. Det går att få ökad insikt om konstnärens situation i relation till det politiska läget och ta reda på det som går, men något slutgiltigt och korrekt svar går inte alltid att få fram i sådana här analyser.

3.1.2 Intervjuer och enkätundersökning

För att jämföra Socialdemokraternas och Moderaternas kulturpolitik valde jag att kontakta olika organisationer runt om i regionen. Jag genomförde djupgående intervjuer med respondenter från Region Värmland, Värmlands Konstnärsförbund och Konstfrämjandet i Värmland. Mitt val av tre respondenter kan förklaras med att jag ville ta reda på hur några olika organisationer, som är verksamma inom samma geografiska område, ser på frågan om hur Socialdemokraternas och Moderaternas kulturpolitik påverkar konstnärernas villkor. Färre respondenter hade kanske inte bidragit till en tydlig bild och fler hade jag tyvärr inte utrymme för i den här typen av undersökning som inte enbart utgörs av en intervjustudie. Vid intervjuerna utgick jag från 11 frågor, se bilaga, som handlar om konstnärernas ekonomiska situation i Värmland. För att få ännu mer information om vilka satsningar som har gjorts i Värmland och hur man ser på konstnärens situation skickade jag ut tre enkätfrågor via e-post till de värmländska kommunernas kultur- och fritidsförvaltningar. Som stöd i struktureringen av intervjuerna tar jag hjälp av *Intervjumethodik* skriven av Annika Lantz samt *Djupintervju – teknik och analys* av William H Banaka.

Enligt Banaka består djupintervjun av tre faser: input, analys och output. Input handlar om informationen som fås från frågorna som ställs av frågeställaren och svaren från respondenten. Analysen består av slutsatserna som frågeställaren drar av respondentens beteende och svar. Output innefattar

frågeställarens sammanfattningar efter analysen (Banaka 12). Jag var medveten om att inte använda mig av input som leder till ja- eller nej-svar. Istället för att ställa alltför riktade frågor så försökte jag att formulera frågorna så att respondenten själv kunde utveckla sina svar. Om jag inte fick ett tydligt svar kontrade jag med följdfrågor. I analysen av svaren fokuserar jag inte direkt på beteendet utan fokus ligger i mitt fall enbart på vad som faktiskt uttalas. Svaren delas inte upp i kronologisk ordning eller fråga för fråga utan jag delade upp den på ett mer överskådligt sätt. Min output från intervjuerna bidrar kanske inte till några tydliga likheter mellan de tre organisationerna utan vad som framgår är att de tre personerna tycks uppleva konstnärernas situation i Värmland på olika sätt.

Jag utgick också ifrån Lantz' intervjumethodik. Lantz beskriver att datareduktion går ut på att välja på ett systematiskt sätt. Detta gör man för att få fram rådata (Lantz 107). Min datareduktion har bestått i att jag har valt ut det mest relevanta från intervjuerna under några sammanfattande rubriker och detta görs för att intervjun ska kunna redovisas på ett tydligt och överskådligt sätt. Lantz ger exempel på vilka frågor man kan ställa sig, exempelvis kan man fråga sig vad det är intervjupersonen talar om eller om olika sorters dimensioner ligger dolda bakom svaren (Lantz 111). Eftersom jag spelade in samtliga intervjuer har jag kunnat gå tillbaka och lyssna på vad som sägs och jag upplever att det tydligt framgår vad det är respondenten vill framföra. För att kunna genomföra en professionell databearbetning krävs enligt Lantz att man är emot att skynda sig fram till slutsatserna. Vad som kan vara till hjälp är att fråga sig om det går att dra en slutsats utifrån en alternativ tolkning (Lantz 124). I en sådan här typ av undersökning använder jag mig av en tolkning som jag anser är relevant och då påverkar förstås min datareduktion vad jag sedan tittar närmre på och tolkar.

3.1.3 Validitet, reliabilitet och etiska överväganden

Jag lät min handledare bedöma och komma med synpunkter på mina intervjufrågor innan de skickades ut. Min handledare granskade även enkätfrågorna innan de skickades ut till de värmländska kommunerna. Inget har gjorts utan min handledares godkännande.

I enlighet med Vetenskapsrådets informationskrav har jag informerat och klargjort för uppgiftslämnarna om deras roll i min undersökning (Vetenskapsrådet 7). Jag har även varit mån om att respondenterna har känt till att de har ett inflytande över sitt medverkande. Innan jag påbörjade varje intervju frågade jag respondenten om ett godkännande innan jag spelade in samtalet (9).

4 Bakgrundshistoria

4.1 Mecenater i Sverige

För att få en bakgrund till konstnärernas nuvarande ekonomiska situation kan det vara intressant att titta på hur det har sett ut tidigare i historien. Ulla Britta Ramklint redogör för historien om mecenaterna i sin artikel *Konstens bankirer – från Maecenas till Fürstenberg*. Hon börjar med att berätta om att ursprunget till ordet mecenat kommer från en romersk statsman vid namn Gaius Cilnius Maecenas. Maecenas beundrade och gynnade bland annat Horatius och Vergilius och därför kom det sig att de som stöttade konsten kallades mecenater. Många högkulturer nådde sin status just tack vare de underhåll genierna fick från mecenaterna (Ramklint 20).

När konstnärerna ville revoltera mot det traditionella spelade mecenaterna en viktig roll genom den ekonomiska stöttningen. Ett exempel på en revolt mot det traditionella skedde i Norden vid 1800-talets senare hälft. Det var då en hel generation av målare gick emot ett historiemåleri som de ansåg vara förlegat. Härmed uppstod opponentrörelsen och på 1880-talet bröt den öppet med Konstakademien. (Ramklint 23).

En banbrytande gestalt här är mecenaten Pontus Fürstenberg som vid den här tiden ägde den största privata konstsamlingen i landet (Ramklint 24). Hans släkting i Göteborg, Charlotte Mannheimer, stöttade konstnärerna på olika sätt, bland annat genom utlandsresor, utställningar och ekonomiska bidrag. I Stockholm fanns bankiren Ernest Thiel och han testamenterade Thielska galleriet och hela sin samling till staden. Mecenatsystemet var till slut inte vad det en gång varit. I kulturutredningen från 1974 fastslog man att kulturen skulle stöttas av staten.

Med tiden har även en ny företeelse vuxit fram och det är sponsring. Sponsringen kan uppfattas som en företagsreklam av det lite finare slaget. Det finns tankar om lönsamhet kring sponsring medan mecenatskapet istället handlar om oegennyttan. De välbärgade klasserna såg mecenatskapet som en del av deras samhällsansvar. Att intressera sig för konstnärernas välfärd var en del av aristokratins arv och genom att donera vann man också samhällets respekt (Ramklint 25).

4.2 Svensk kulturpolitik

I sin rapport *Moderna mecenater* beskriver Brodow Inzaina att ett politiskt maktskifte ägde rum i Sverige runt 1930 (Brodow Inzaina 20). Socialdemokraterna kom till makten 1932 och deras maktillträdande blev början till en ny politisk och kulturell period. Till följd av den rådande ekonomiska

krisen vände sig konstnärerna till staten i hopp om att tilldelas arbete. Arthur Engberg som då var ecklesiastikminister tillsatte därför en utredning kring hur man kunde ge konstnärerna ytterligare uppdrag. Därmed inrättades Statens konstråd 1937. Statens konstråd skulle finnas till som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd – genom att staten ökade sina inköp av konst kunde konstnärernas villkor förbättras. Statens konstråd präglades även av ett slags smakfostrande då man ville att folkhemmet skulle prydas av god konst. Engberg var både kulturkonservativ och socialdemokrat. Konstköpen ökade markant mellan 1935 och 1955 och de som inhandlade konst var bland annat staten, konstföreningar och inköpsgrupper hos storföretag. Härmed fyllde de privata mecenaterna inte längre någon större funktion (Brodow Inzaina 21).

I samband med grundandet av Statens konstråd hamnade konstnärernas försörjning i större utsträckning hos den offentliga sektorn och det fortsatte på den linjen i och med den statliga kulturpolitiken som bedrevs under 1960- och 1970-talen. Det finns ett samband mellan de nordiska ländernas kulturpolitik och det hänger ihop med en kulturpolitisk modell som togs fram under 1960-talet som i sin tur hänger ihop med att Norden präglades av ett socialdemokratiskt inflytande.

Under 1970-talet fick staten allt mer inflytande över konstnärernas försörjning i samband med införandet av en konstnärspolitik. Det var vid denna tid som den offentliga sektorn befann sig i ett starkt expansionskede och det gjorde att både politikerna och konstnärerna föredrog staten som uppdragsgivare då den ansågs vara både bättre och tryggare än privatmarknaden. Under den här tiden fanns även ett kulturdemokratiskt ideal både hos politiker och konstnärer och det handlade i stora drag om att allmänheten skulle få tillgång till konsten och man ville se att konsten även nådde ut till de mindre ekonomiskt gynnade (Brodow Inzaina 22).

Under 1970-talets mitt präglades den nya kulturpolitiken av konstnärsfackliga organisationer som hade nära kopplingar till arbetarrörelsen och hängde i sin tur ihop med idéer från föregående socialdemokratiska regeringar. Konstnärspolitikerna är idag en integrerad del av kulturpolitiken.

Sedan 1970-talet har det skett en del förändringar, men det har i första hand handlat om en anpassning av konstnärernas stöd i samband med att konstlivets förutsättningar har genomgått en förändring. I och med att Sverige gick med i Europeiska Unionen kom 1990-talet att allt mer präglas av marknadsliberala idéer (Brodow Inzaina 23).

5 Resultat och analys

5.1 Sveriges kulturpolitik

5.1.2 En jämförelse mellan två propositioner

Ideologiska skillnader mellan Socialdemokraternas respektive Moderaternas kulturpolitik gör sig gällande i en jämförelse mellan *Proposition 1996/97:3: Kulturpolitik* och *Proposition 2009/10:3: Tid för kultur*. Det finns även en del likheter mellan de båda texterna, men jag avser främst att peka ut skillnaderna. I propositionerna har jag gjort ett urval genom att främst titta på information som behandlar konstnärernas villkor och försörjning.

Proposition 1996/97:3: Kulturpolitik

Socialdemokraternas *Proposition 1996/97:3: Kulturpolitik* tillkom då Göran Persson var statsminister (Regeringskansl. hems.). I Socialdemokraternas proposition talar man om att det finns en hotbild dels på grund av en ökning av de ekonomiska klyftorna och dels för att människor passiviseras genom segregation och arbetslöshet. Därefter konstateras att kulturpolitiken ska vara mottaglig för nya krav som ställs på kulturen och samtidigt se till att ingen hamnar utanför. Det står även att det är kommunerna som har ett offentligt ansvar när det kommer till att stimulera en utveckling, men det poängteras att ett visst ansvar ligger hos staten (prop.1996/97:3 21).

Under rubriken *Kulturen och arbetsmarknaden* går det att läsa om kulturens egenvärde. Det som lyfts fram där är att kulturen inte bör bedömas utifrån ett nyttoperspektiv (23). Under samma rubrik nämns att regeringen har för avsikt att utreda möjligheterna för att ändra konstnärspolitiken och här föreslås bland annat att konstnärernas villkor kommer att bli bättre genom att förstärka de nuvarande stödformerna (24). I propositionen framgår att sammanlagt 4 681 miljoner kronor tilldelas kulturområdet för året 1997 (25). Av den summan ska 2 % fördelas till området bild och form och 5 % ska fördelas till konstnärer (26).

Lite längre fram i texten redovisas regeringens mål för kulturpolitiken:

Målen för kulturpolitiken skall vara att:

- värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den,
- verka för allas möjlighet till kulturupplevelser och eget skapande,

- motverka kommersialismens negativa verkningar och främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet,
- bevara och bruka kulturarvet,
- främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet (27).

Efter upprädningsen av målen följer underrubriker som ger mer information om varje mål och hur det ska uppnås. Bland annat nämns under rubriken *Yttrandefrihetsmålet* att man kan säkra den konstnärliga friheten genom att föra en kulturpolitik som går ut på att stödja utan att för den delen styra. Maktkoncentration och ett allt större kommersiellt beroende framstår här som hot mot yttrandefriheten (28).

I propositionens kapitel *Konstnärernas villkor* ges exempel på olika satsningar på konstområdet. Inledningsvis nämns bland annat att tillgång och efterfrågan oftast inte är en fungerande strategi i mötet mellan publiken och konstverket. Här nämns också att det till följd av de rådande villkoren på marknaden är väldigt få konstnärer som kan försörja sig (31).

Det som döljer sig under rubriken *Inriktningen på de framtida insatserna för konstnärerna* är förslag på hur konstnärernas villkor kan förbättras. Vad som föreslås är bland annat ett införande av en visningsersättning som är individuellt anpassad och riktar sig till bild- och formkonstnärer. Utöver visningsersättningen föreslås även en ökad möjlighet till utställningsersättning. Regeringen betonar att konstnärerna först och främst ska kunna försörja sig på ersättningen de får av utfört arbete och därtill ses bidragen enbart som en form av komplement. En annan sak som nämns här är att man kommer att utveckla de upphovsrättsliga och offentlighetsrättsliga ersättningarna för att konstnärerna i allt större utsträckning ska kunna klara sin försörjning (32). Längre fram i texten poängteras att konstnärernas ersättningar också bör kompletteras genom stipendier och bidrag. Med hjälp av stipendier och bidrag skapas en tillfällig möjlighet till ekonomisk trygghet för konstnären som då kan bortse från efterfrågan och istället fokusera på skapandet (34). Längre fram i kapitlet, under rubriken *Visningsersättning*, framgår att regeringen i 1997 års budgetproposition ger förslag om att avsätta 10 miljoner kronor för den individuella visningsersättningen (35).

Under följande rubrik, *Bidrag till konstnärer*, går att läsa att regeringen även har för avsikt att förstärka konstnärsbidragen med 6 miljoner kronor med motiveringen att ge fler yrkesverksamma konstnärer chansen till utveckling av sitt konstnärskap. Det är de yrkesverksamma konstnärerna som genom sitt

arbete har uppvisat konst av god kvalitet som kommer att få ta del av stödet. Fördelningen står i relation till konstnärens ekonomiska situation i övrigt. De som kan ta del av bidragen är konstnärer runt om i landet som jobbar inom olika stilar och genrer. Tanken är att både etablerade konstnärer och nya förmågor ska kunna ta del av stödet (37).

I 1997 års budgetproposition finns pengar avsedda för inkomstgarantier och långtidsstipendier. Under rubriken *Inkomstgarantier och långtidsstipendier* kommer regeringen med ett förslag om en förstärkning av långtidsstipendierna med 7 miljoner kronor och det innebär en mer än dubbelt så stor ökning. Det nämns också att inkomstgarantierna inte kommer att genomgå någon förändring. De konstnärer som beviljas inkomstgaranti utmärker sig som viktiga för det svenska kulturlivet och deras konstnärskap präglas av kvalitet (38).

Att bedriva en framstående konstnärlig verksamhet behöver inte alls leda till ekonomisk framgång. Etablerade konstnärer kan ha både låga och ojämna inkomster. Inkomstgarantin bekräftar ett konstnärskap som betydande och samtidigt är den en ekonomisk stöttepelare som möjliggör ett fortsatt skapande av hög kvalitet. Olika konstnärorganisationer har konstaterat hur viktigt det är med långsiktiga stipendier som möjliggör arbetsro för konstnärerna. I 1997 års budgetproposition föreslår regeringen att 102 stipendier ska delas ut och det innebär en utökning med 57 stipendier (39).

Det sista delkapitlet under *Konstnärernas villkor* handlar om länskonstnärer. Regeringen föreslår att stödet för länskonstnärer får ett tillskott på 5 miljoner kronor som i sin tur motsvarar 20 länskonstnäruppdrag. Statens kulturråd har sedan budgetåret 1990/91 lämnat bidrag till några försöksprojekt där länskonstnärer ingått. Verksamheten hade då som syfte att höja amatörkulturens kvalitet samt ge utvecklingsmöjligheter för konstnärer då de får uppdrag som inspiratörer och pedagoger. Regeringen vill att länskonstnärerna ska fortsätta sitt arbete med att stimulera, sprida och öka kunskapen om kultur och konst (42).

Proposition 2009/10:3: Tid för kultur

Proposition 2009/10:3: Tid för kultur tillkom under en koalitionsregering med Fredrik Reinfeldt som statsminister (Regeringskansl. hems.). Drygt 20 sidor in i texten presenteras de *Nya nationella kulturpolitiska målen* som därmed ska ersätta och upphäva de nuvarande målen för kulturpolitiken:

- Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur (prop.2009/10:3 26).

När målen har räknats upp följer underrubriker som informerar mer ingående om hur målen ska uppnås.

Underrubriken *Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund* tar upp fakta från kulturpropositionen från 1974. Det nämns bland annat att det i 1974 års kulturproposition ges förslag på insatser för att dämpa de negativa effekterna från det kommersiella kulturutbudet. I samma proposition nämns även att man kan tänkas vidta åtgärder för att påverka efterfrågemönstret. Kulturområdets statliga insatser har till stor del syftet att stödja mångfald och detta uppnås genom att främja de kulturella och konstnärligt angelägna verksamheterna som inte skulle kunna verka fullt ut på marknadens villkor. Vad som därefter poängteras är att en kulturell verksamhet som drivs utifrån en kommersiell utgångspunkt inte behöver utpekas som negativ eller skadlig. Därefter konstateras att det inte finns några givna motsättningar mellan kommersiell lönsamhet och frihet eller konstnärlig kvalitet. Ett fritt kulturliv ska kunna diskutera och kommentera maktstrukturer och samhällsfenomen av alla slag (28).

En annan underrubrik, *Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling*, nämner att en rikedom av kulturuttryck ska präglade samhället. Dessutom nämns att dessa uttryck inte alltid måste framträda i vad som enligt tradition kallas kultursektorn. Att införa en ökad samverkan mellan skilda områden kan leda till en vidgad arbetsmarknad för kulturskaparna, något som i sin tur kan leda till nya publikgrupper för kulturinstitutionerna (29).

Under rubriken *Kulturpolitiken ska främja kvalitet och konstnärlig förnyelse* står det bland annat om att kulturpolitiken har i uppdrag att stödja skapande verksamheter som rör kulturens utveckling om förnyelse samt sådant som inte skulle komma fram annars. I detta kan man se till att det finns bra villkor när det gäller det konstnärliga arbetet som utförs av de professionella kulturskaparna.

Kvalitetsbegreppet är inte alltid detsamma utan varierar mellan olika platser, tidsepoker, stilar, individer och grupper. I den eviga diskussionen om vad som anses vara kvalitet inom kulturområdet är det kulturskaparna själva som har nyckelrollen. Även om kvalitet är av betydelse för kulturpolitiken ska begreppet inte hamna under en politisk bedömning (30).

Längre fram i propositionen finns kapitlet *Villkoren för att skapa och förmedla kultur*. Där nämns bland annat att det är kulturinstitutioner som exempelvis nationalscenerna, museerna, de fria grupperna och kulturskaparna som påverkar den kulturella förnyelsen. Därtill nämns att kulturpolitiken har en mängd framtidsfrågor att ta itu med, däribland villkoren för det konstnärliga skapandet och den kulturella förnyelsen (50).

Längre fram i ovannämnda kapitel, under rubriken *Kulturskaparnas villkor*, går att läsa om vilken bedömning regeringen har gjort gällande olika typer av villkor som rör kulturskaparna. Insatserna som riktas till kulturskaparna utgår från flera aspekter som bland annat tar hänsyn till konstnärligt utvecklings- och förnyelsearbete. Konstnärlig frihet ska också värnas och hänsyn ska tas vad gäller kulturskaparnas villkor och dit räknas både de sociala, ekonomiska och upphovsrättsliga villkoren.

Regeringen föreslår i 2010 års budgetproposition att anslaget till Konstnärsnämnden förses med 2,5 miljoner kronor från och med året 2010. Från 2011 beräknas anslaget öka med 500 000 kronor (52).

Regeringen motiverar därefter att bra villkor är av betydelse för ett professionellt konst- och kulturliv under rubriken *Skälen för regeringens bedömning*. Där går också att läsa om att de arbetsmarknadspolitiska reformerna som har genomförts av regeringen har sin grund i arbetslinjen som i sin tur har för avsikt att generera nya och fler möjligheter för människor att återvända till arbetslivet. Arbetslinjen finns också i åtanke inom kulturpolitiken.

Därefter uppräknas några exempel på insatser som gjorts sedan 2006 - en utökning av allians-modellen, en tydligare samverkan mellan näringsliv och kultur samt initiativtagandet till Skapande skola. Regeringen poängterar att målsättningen gällande att konstnärer ska kunna försörja sig genom sitt konstnärliga utövande även har att förhålla sig till arbetslinjen (53).

Det går att läsa om styrkan som uppkommer genom samarbeten under rubriken *Kulturskapares kraft*. Där nämns att regeringens intentioner framgår av de nya kulturpolitiska målen genom en vilja att ta till vara på kulturskaparnas kunskaper och kraft på flera håll runt om i samhället. Vad som bör främjas är

fler sammanhang och arenor som kan förmedla kulturskaparnas verk, förhållningssätt, metoder och prestationer. Det framgår också att det finns en styrka i de samarbeten där kulturskapare ingår. Detta syns bland annat hos de kulturella näringarna på ett lokalt, regionalt och nationellt plan (55).

Lite längre fram i kapitlet om kulturskaparnas villkor kommer information kring nya bidrag under rubriken *Nya stipendier till verksamma konstnärer*. Regeringen skriver i sin bedömning att nuvarande medel som är tänkta till statliga inkomstgarantier över tid istället ska övergå till tidsbegränsade stipendier som kan sökas av de verksamma konstnärerna.

Vidare framgår att de som fått ta del av garantin även fortsatt omfattas av den – såvida inga synnerliga skäl hindrar. Sedan införandet av stödet har ingen gått miste om sin garanti. Det är regeringen som fastställer antal garantirum - som nu uppgår till 157 sedan budgetåret 1994/95.

Det är genom inkomstgarantin som mottagaren garanteras en årlig minimiinkomst på 214 000 kronor. Beloppet motsvarar fem basbelopp och det innebär att garantisumman inte blir högre än så. Dessutom påverkas garantibeloppet av innehavarens övriga inkomster.

Regeringen utsåg fram till 2001 vilka som skulle erhålla inkomstgarantin. Därefter tog Sveriges författarfond och Konstnärsnämnden över ansvaret. Nära på 17 miljoner kronor fanns avsatta för inkomstgarantierna för år 2009.

Enligt regeringen bör statligt stöd först och främst tilldelas kulturskapare efter utfört arbete. Statligt stöd kan också fylla en funktion när det handlar om att ge kulturskaparen ekonomiskt utrymme för att kunna ägna sig åt sin konstverksamhet. I och med att den statliga inkomstgarantin avvecklas kommer det allt eftersom istället leda till utrymme att inrätta konstnärsstipendier. Avvecklingen av inkomstgarantierna frigör medel som, till skillnad från tidigare, kan nå ut till fler konstnärer så att de på så sätt kan utveckla sina konstnärskap. Även fast garantier i fortsättningen kommer att utbetalas till de som utvalts som mottagare räknar ändå regeringen med att 1,5 miljoner kronor kan avsättas till de nya stipendiefonderna varje år (58).

I följande kapitel, *Kulturens roll i samhället och samhällets ansvar för kulturen*, nämns att kulturens utveckling hänger ihop med en samverkan med olika samhällsområden (67). Vidare står det att kulturpolitiken inte har som syfte att förklara kulturen utifrån ett nyttoperspektiv. Istället ska kulturpolitiken bidra med förutsättningar till kulturens egna utveckling. I och med att kulturen stärker sitt egenvärde kan också olika samhällsområden finna den mer intressant. Det är av vikt att samarbetet och dialogen mellan olika samhällssektorer och kulturområdet kan fortgå och utvecklas.

Under mandatperioden har regeringen på olika sätt stärkt kulturen. Detta har bland annat gjorts genom att framhäva kopplingar som kulturen har till andra områden i samhället, exempelvis internationellt utbyte, regional tillväxt, näringsliv och miljö (68).

Min kommentar till propositionerna

Även om propositionernas mål i viss mån påminner om varandra - bland annat då de båda tar upp vikten av yttrandefriheten, konstnärlig kvalitet och allas tillgång till kultur - finns ändå en skillnad mellan regeringen Perssons och regeringen Reinfeldts syn i vissa frågor. En av dessa frågor tycks vara den som rör kommersialismen.

Regeringen Persson har som mål att med sin kulturpolitik motarbeta kommersialismens negativa inflytande över kulturområdet (prop.1996/97:3 15). Lite längre fram i samma proposition nämns också att ett allt större kommersiellt beroende kan ha skadlig inverkan på vår yttrandefrihet (28).

Av regeringen Reinfeldts proposition framgår att det är irrelevant att definiera en kulturell verksamhet som negativ eller skadlig för att den bedrivs utifrån ett kommersiellt utgångsläge. I samma proposition klargörs att någon motsättning mellan kommersiell lönsamhet och konstnärligt oberoende inte existerar. Därefter nämns att förutsättningarna för ett fritt kulturliv bland annat är möjligheten att kunna debattera alla sorters samhällsfenomen och det innebär även de som är av kommersiell karaktär (prop.2009/10:3 28). Regeringen Reinfeldt konstaterar också i sin proposition att kulturuttryck inte alltid måste ha sitt ursprung i en traditionell kultursektor. Man menar därmed att nya vägar kan öppnas upp och att en ny sorts publik kan nås om kulturskaparna ägnar sig åt en intensivare samverkan med andra sektorer (29).

Det framgår tydligt vilka åsikter respektive regering har i frågan om kommersialismen – där regeringen Persson ser den som skadlig och regeringen Reinfeldt istället tycks se den som en möjlighet för konstnärerna att nå ut till fler. Där regeringen Persson ser kommersialismen som ett potentiellt hot mot yttrandefriheten kontrar regeringen Reinfeldt genom att poängtera att alla sorters samhällsfenomen ska kunna tas upp till debatt. Argumentationen kring yttrandefriheten och huruvida kommersialismen påverkar den kan jag inte gå in på mer nu, men vad som visas med argumenten som framförs är att vad som skiljer regeringarna åt kort och gott handlar om olika prioriteringar och perspektiv.

Detta tycks också gälla en annan fråga där de två regeringarna skiljer sig åt åsiktsmässigt – det finns tydliga skillnader i hur de anser att konstnärernas försörjning ska utformas. Tittar man på vad regeringen Persson tar upp i sin proposition framgår det att konstnärerna först och främst ska kunna klara sig på ersättningen av sitt arbete och att den sedan kan kompletteras med bidrag (prop.1996/97:3 32). Därefter

nämns att man behåller inkomstgarantierna utan några ändringar (38). En konkret satsning som regeringen Persson avser genomföra är att skapa 20 länskonstnärstjänster (42).

När regeringen Reinfeldt kommer in på försörjningsfrågan nämns arbetslinjen. Genom att utgå från arbetslinjen har fler hamnat i sysselsättning och arbetslinjen är också en del av kulturpolitiken. Bland annat menar man att kulturen genom en ökad samverkan med näringslivet har visat på en alternativ lösning på konstnärernas försörjning (prop.2009/10:3 53). Längre fram i propositionen står det att både samhället och kulturlivet stärks av att kulturskaparna samarbetar med andra samhällssektorer i allt större utsträckning (55).

Med initiativet med länskonstnärer kan det tyckas att regeringen Persson satsar på konsten i sig, medan regeringen Reinfeldt ser en lösning i att stärka konsten genom att den sätts in i ett sammanhang tillsammans med andra områden, exempelvis näringslivet. Bidragen ses som ett komplement hos regeringen Persson och de vill att inkomstgarantierna ska förbli oförändrade. Regeringen Reinfeldt är tydlig med att arbetslinjen också gäller för kultursektorn. Vilka argumenten är för dessa åsikter går jag djupare in på under debatten om konstnärslönerna under nästa avsnitt.

Enligt vad Gadamer skriver i *Förnuftet i vetenskapens tidsålder* grundar sig all förståelse i en saklig relation mellan vad som påstås i texten och hur vi själva uppfattar dess mening (Gadamer 68). Precis som Gadamer poängterar har man sin egen uppfattning om saker och ting. Redan innan jag började med den här undersökningen hade jag en bild av Socialdemokraternas respektive Moderaternas kulturpolitik och som nu helt eller delvis också har blivit bekräftad. Jag inser också svårigheterna med att tolka ett sådant här resultat på ett absolut objektivt sätt. Mina värderingar är en del av mig, det kommer jag inte ifrån, men det är också därför jag såg det som extra viktigt att den här studien även består av flera intervjuer och en enkätundersökning så att andras åsikter kommer fram.

Gadamer delar in hermeneutiken i en traditionell och en filosofisk del, där man i den filosofiska hermeneutiken intresserar sig mer för frågorna än svaren (75). Som jag nämnde tidigare går det inte att komma fram till någon absolut sanning i en sådan här tolkning. Politikerna skiljer sig i sin utformning av kulturpolitiken och det blir uppenbart i en jämförelse av de två propositionerna. Frågorna som dyker upp när jag reflekterar över de två texterna är svårigheterna med att skriva om politiska åsikter utan att själva ta ställning och att orden man väljer när man beskriver något också är värdeladdade ur någons perspektiv. När man lyckas med sin förståelse utgör den ännu ett bidrag till skapandet av vår kännedom menar Gadamer (78). Därmed tycks det också vara viktigt att vara öppen för nya infallsvinklar och inte

utgå från att det finns en sanning som är beständig. Man ska snarare se på vår uppfattning som något som genom ständig förändring leder till förbättring.

5.1.3 Debatten om konstnärslönerna

I det här avsnittet tittar jag närmare på de politiska åsikterna angående konstnärslönerna från *Regeringens proposition 2009/10:183 Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer* och redogör huvuddragen ur Leif Pagrotsky's motion. Jag uppger också vad som framgår av ett remissvar från Konstnärernas Riksorganisation och Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare angående avvecklingen av konstnärernas inkomstgarantier. Andra texter som jag utgår från är *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004-2005*, *Utsikt från ateljéerna 2014* samt *Den ofrivillige företagaren*. För att få en ökad förståelse för problemen som gör sig gällande i debatten använder jag mig av Bourdieus teorier.

I regeringen Reinfeldts proposition *Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer* framgår att regeringen i sin tidigare proposition *Tid för kultur* har meddelat om planer på ett införande av långtidsstipendier som en följd av de statliga inkomstgarantiernas avveckling (prop. 2009/10:183 4). I en sammanfattning av ärendet framgår bland annat att regeringen kan motivera statligt stöd då konstnären vill utveckla sin verksamhet eller som kompensation efter utfört arbete. Genom att gradvis omvandla de statliga inkomstgarantierna till långtidsstipendier kan istället fler konstnärer ta del av stöd. Långtidsstipendierna kan alltså möjliggöra att fler verksamma konstnärer kan gynnas mot vad som är fallet med inkomstgarantisystemet där stödet delas ut till ett begränsat antal konstnärer. En annan sak som skiljer de två stöden åt är att långtidsstipendierna är pensionsgrundande (11).

Oppositionen kommer med sin kommentar till avvecklingen av inkomstgarantierna i form av en motion undertecknad Leif Pagrotsky. Av motionen framgår att riksdagen går emot förslaget om inkomstgarantiernas avveckling och motiverar varför. Bland annat menar man att den argumentation som regeringen använder sig av i sin proposition baseras på en utredning som gjordes för 15 år sedan. Tiderna har förändrats och detsamma gäller för kulturarbetarnas arbetsvillkor. Oppositionen fortsätter sin motivering med att nämna att konsten har förändrats på flera sätt, bland annat genom teknisk utveckling och globalisering. Vad som också har förändrats är hur allmänheten ser på konstnärernas plats i samhället.

Lite längre fram i motionen kommenteras att regeringens förslag bortser från att inkomstgarantin även

hade till syfte att fungera som en bekräftelse på ett betydande konstnärskap. Inkomstgarantin möjliggör för dessa konstnärer att även i fortsättningen ägna sig åt sitt skapande. De konstnärer som har haft större inkomster har just därför inte mottagit inkomstgarantin. I andra fall har inkomstgarantin fungerat som en viktig del i ett fortsatt arbete inom konsten.

Därefter nämns att konstnärernas verksamhet bedrivs på olika sätt nuförtiden – med vanlig A-skatt eller som enskild näringsverksamhet och i vissa fall genom handelsbolag eller aktiebolag. Man bör ta hänsyn till de här förändringarna i samband med en översyn. Tidsbegränsade stipendier kan tas fram genom det ekonomiska överskottet som uppkommer av de som inte tar del av inkomstgarantin. Innan man ska fatta beslut om förändringar anser oppositionen att granskningar först bör genomföras. De kommer med förslag om en översyn som utgår från att reformera och justera inkomstgarantin istället för att avveckla den (Myndighetsverket).

Propositionen *Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer* kommenteras även genom remissvaret *Fler borde äras med inkomstgaranti!* från Konstnärernas Riksorganisation och Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare. De inleder sitt remissvar med att berätta att de är kritiska till förslaget om avveckling av konstnärernas inkomstgarantier. Lite längre fram i remissen nämner de att de i närmare fyra år har fått uppleva en politik som förespråkar arbetslinjen. De menar att verkligheten inte alltid stämmer överens med systemen och föreslår därför att man inom flera politikområden istället bör anpassa systemen utifrån verkligheten (KRO 1). Genom att ta bort inkomstgarantin försvinner också funktionen den fyller i form av utmärkelse till betydande konstnärskap.

I slutet av remissen beklagar man sig över att det finns en snålhet som förhindrar att de 157 personerna med inkomstgaranti hyllas. I de flesta fall har dessa personer nått framgång och därmed varit med och satt Sverige på kartan. I relation till befolkningsökningen menar remisskrivarna att även inkomstgarantierna kunde bli fler – 200 istället för 157 (KRO 2).

Sedan ett antal år tillbaka har Konstnärsnämnden bland annat i uppdrag att bevaka och hålla sig underrättad om de konstnärliga verksamheternas trygghetssystem och de rådande ekonomiska och sociala förhållandena för konstnärerna. Som en del av detta arbete genomfördes undersökningen *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004-2005*. I undersökningen ingår 21 000 konstnärer och det är första gången konstnärernas inkomster undersöks i en sådan omfattande studie. I Sverige finns drygt 30 000 yrkeskonstnärer.

Överlag tillhör konstnärerna en yrkeskategori med hög utbildningsnivå. Det är ungefär två tredjedelar av urvalet som har tagit del av någon form av eftergymnasial utbildning men detta avspeglas inte i lönebildningen. Om man tittar på resten av befolkningen har de som har grundskola som sin högsta utbildning en högre medianinkomst än de som efter gymnasiet har utbildat sig inom konstområdet (Konstnärsnämnden 7).

Det framgår av undersökningen att drygt 10 000 konstnärer, alltså hälften av konstnärerna i studien, har en månadsinkomst under 15 000 kr. En fjärdedel har en månadsinkomst som är lägre än 8 000 kr samtidigt som en av tio får in mindre än 2 500 kr varje månad. I konstnärgruppen som undersöktes var det 44 % som hade deklarerat som näringsidkare 2004 medan drygt 10 % av den övriga befolkningen gjorde detsamma (Konstnärsnämnden 8).

SCB använder sig av begreppet sammanräknad förvärvsinkomst som ett inkomstmått i redovisningar av inkomst. Till den sammanräknade förvärvsinkomsten räknas inkomst av näringsverksamhet och inkomster från tjänst. Till tjänsteinkomsterna räknas lönen, ersättningarna från försäkringskassan, A-kassan och pensionen. Dessutom ingår de bidrag som man skattar för. Det innebär att den totala förvärvsinkomsten inte innefattas av socialbidrag, bostadsbidrag, barnbidrag, studiemedel och kapitalinkomst (Konstnärsnämnden 10). År 2004 var medianvärdet för konstnärernas förvärvsinkomst 183 000 kronor i åldrarna 20-64 år. För samma ålderskategori sett till befolkningen som helhet är medianvärdet 218 000 kronor (Konstnärsnämnden 16).

Rapporten *Utsikt från ateljéerna 2014* baseras på enkätsvar från 2 478 av Sveriges yrkesverksamma konsthantverkare och konstnärer (KRO Utsikt 1). Av rapporten framgår att konstnärer ofta är kombinatorer, det innebär att de har annan sysselsättning vid sidan om konsten för att få det ekonomiska att gå ihop. Av enkätsvaren framgår att 80 % av konstnärerna driver sina verksamheter som företag. I en summering av inkomster från den konstnärliga verksamheten och lönearbete framgår det att 64 % har en årsinkomst på 160 000 kronor eller lägre. Det innebär en månadsinkomst på cirka 13 300 kronor. Av enkätsvaren framgår även att 40 % av konstnärerna har en årlig inkomst på 100 000 kronor eller lägre (KRO Utsikt 2).

I rapporten *Den ofrivillige företagaren* skriver David Karlsson och Lotta Lekvall om att många kulturutövare mer eller mindre tvingas till att starta eget. I ett samhälle där de fasta jobben minskar i antal blir följderna att en stor mängd människor hamnar utanför det sociala skyddsnetet. Ofta upplevs

regelverket som komplicerat och svårigheterna ett mindre kulturföretag ställs inför är att införskaffa sig den i många fall dyra kunskap som efterfrågas (Karlsson och Lekvall 8). Även om kulturföretaget gör satsningar på utveckling behöver det inte innebära en ökad efterfrågan. Karlsson och Lekvall poängterar att det av deras enkät framgår att konstnärliga framsteg inte hänger ihop med ekonomisk avkastning. I enkätundersökningen ställdes frågan om man upplever sin verksamhet som framgångsrik och 68 % var av den meningen. Även om en majoritet av de tillfrågade såg sin verksamhet som framgångsrik svarade bara 4 % att de upplevde sig ha en mycket bra ekonomisk lönsamhet (Karlsson och Lekvall 26). En annan sak som nämns i rapporten är att det finns antaganden om att kulturföretag inte upplever konkurrens på samma sätt som andra branscher. Det tycks vara som om konstupplevelser är en del av en ackumulerande effekt – när man har sett på konst vill man se ännu mer konst (Karlsson och Lekvall 27).

En del av alla dessa dilemman som uppstår i konstens värld kan förstås närmare med hjälp av Bourdieus teorier. Bourdieu förklarar att det förekommer olika former av kapital – det ekonomiska, det kulturella och det sociala (Bourdieu 48). Mellan dessa kapitalformer råder en hierarki som också avspeglas hos de som innehar dessa olika sorters kapital. De kulturella produktionsfältens position inom maktfältet är därmed inte beständig. Även om de kulturella produktionsfälten står utan extern påtryckning och fordran påverkas de ändå av de närliggande fälten vad gäller politik och ekonomi. Bourdieu poängterar att det därmed finns en konstant konflikt mellan en heteronom och en autonom hierarkiseringsprincip. Genom den heteronoma principen gynnas de som dominerar fältet rent politiskt och ekonomiskt och hit räknas den borgerliga konsten. Den autonoma principen kan till exempel handla om ”konst för konstens skull” och här finns tankar hos de mest icke-konservativa att världslig motgång visar på framgång eftersom konsten har frigjort sig från samtidens begäran (Bourdieu 315).

Pierre Bourdieu liknar det litterära och konstnärliga fältet vid en autonom värld. Han poängterar att den dock till viss del även står i relation till det politiska och det ekonomiska fältet. Inom denna autonoma värld förekommer en omvänd ekonomi. Bourdieu menar att det symboliska värdet inte påverkas av marknadsvärdet (Bourdieu 215). Bourdieu talar om att det finns två former av ekonomisk logik. De konstnärliga industriernas logik anpassar sig efter en befintlig efterfrågan och de anser inte att kulturella varor utmärker sig från andra varor. Den andra logiken går att se hos vad Bourdieu kallar ”den rena konsten”, där råder en slags anti-ekonomisk ekonomi. Här tillbakavisar man kortsiktiga ekonomiska vinster och en kommersiellt präglad ekonomi (Bourdieu 216).

Hur autonomt ett produktionsfält är står i relation till i vilken utsträckning den interna hierarkiseringsprincipen är överordnad den externa hierarkiseringen. Med den externa

hierarkiseringsprincipen menar Bourdieu att prioritering bör ges till de konstnärliga utövare som har nått framgång kommersiellt och som alltså tilltalar en bred publik. Den interna hierarkiseringsprincipen gynnar istället de konstnärer som når acceptans i konstnärskretsar och då bortprioriteras istället publikens bedömning (Bourdieu 316).

När man ska titta på ett konstverk i en vetenskaplig studie poängterar Bourdieu att man utöver att undersöka den fysiska framställningen av konstverket även ska ta med hur verkets värde skapas. De som är en del av den värdeskapande processen, exempelvis institutioner och aktörer, har gemensamt att de skapar en tro på konstens värde – däri ligger värdet. Andra som har mandat i den värdeskapande processen är bland annat akademier, museichefer och kritiker. Olika departement med administrativ och politisk makt inom konstområdet har också inflytande över konstens värdeskapande. Bourdieu påpekar också att ledamöter i vissa institutioner också är av betydelse då de är de som indirekt är med i skapandet av exempelvis konsthögskolor. Vad Bourdieu vill komma fram till är alltså att det inte är konstnären som producerar konstverkets värde utan den uppgiften ligger hos produktionsfältet (Bourdieu 332).

För att sammanfatta Bourdieus teorier och debatten om konstnärslönerna kan man säga att konstnärerna besitter kulturellt kapital men utan rätt kontakter och pengar uppstår svårigheter. Även om många konstnärer är högutbildade tjänar de oftast inte mer än den lågutbildade delen av befolkningen, vilket också framgick av Statistiska Centralbyråns undersökning. Det finns symboliska värden utöver marknadsvärdet och det märks bland annat i enkätexemplet ovan där de flesta ansåg sin verksamhet som framgångsrik trots att verksamheten inte lönade sig för så många. Man skulle kunna säga att det finns två sorters konst – förenklat kan man kanske definiera det som att det finns konst för den stora massan och konst för en annan sorts publik. Här har konsten olika målsättningar men också olika förutsättningar. Precis som Bourdieu framhåller så är det produktionsfältets uppgift att ge konsten ett värde. Politikerna kan påverka produktionsfältet genom olika prioriteringar och satsningar. Vad som då framgår är att konstnärerna har att förhålla sig till flera typer av maktstrukturer.

5.2 Värmlands kulturpolitik

5.2.1 Röster från de värmländska kommunerna

I utformningen av enkätfrågorna valde jag att begränsa mig till tre frågor, då jag föredrog att ha tre kärnfulla frågor. Sannolikheten att jag skulle få svar ökade troligtvis om frågorna inte var alltför många

och jag skickade frågorna direkt till varje respondent. Frågorna skickades ut den 17 april och jag satte sista svarsdatum till 16 maj 2014 och totalt svarade 10 av de 16 kommunerna. De som svarade innehar varierade poster på kultur- och fritidsförvaltningarna. Först hade jag tänkt att kontakta kulturcheferna men då inte alla kommuner har någon så valde jag ut andra som jag ansåg kunde besvara dessa frågor. Jag använder inga namn när jag refererar till svaren, utan jag utgår ifrån kommunernas namn. Jag fick svar från Arvika, Eda, Filipstad, Grums, Hagfors, Karlstad, Kristinehamn, Sunne, Säffle och Torsby.

I min första fråga undrade jag över hur stort inflytande kulturpolitiken har i kommunen. Det gick inte att dra några direkt tydliga slutsatser utifrån svaren, antingen ansågs kulturpolitiken ha stort inflytande respektive litet eller inget alls. Att kunna komma fram till någon sorts förklaring hur det kom sig att kulturpolitiken nästintill saknar inflytande i vissa kommuner lyckades jag inte med. Eftersom en enkätundersökning är form av envägskommunikation kom jag inte längre. Jag hade gärna följt upp de kommuner som upplevde att inflytandet var lågt om det hade funnits utrymme till det. Kommunerna det gäller är Eda, Filipstad, Grums och Hagfors. Eda svarade att kulturpolitiken inte har stort inflytande i kommunen – trots att den framgår som viktig av mål och styrdokument märks det inte av i budgetarbetet. Filipstad svarade att inflytandet är mycket litet eller obefintligt. Även Grums svarade att inflytandet är lågt. Enligt Hagfors är inflytandet lågt även där, men av svaret framgår även en viss optimism om att det kan bli bättre. Vad som nämns är att det är enskilda ledamöter som driver kulturpolitiken och vad som driver dessa människor (oavsett partifärg) är ett personligt engagemang och kulturintresse. Sunne nämner att politiken inte är nämnvärt drivande när det kommer till kulturen, däremot är inflytandet ändå ganska stort genom enskilda opinionsbärare. Gemensamt för Hagfors och Sunne tycks i alla fall vara att det finns ett engagemang för kulturen på andra plan än de politiska.

På fråga två undrade jag vilka politiska satsningar som har gjorts i kommunen för att underlätta för konstnärerna att sälja sin konst. Här hade alla något att nämna och jag sammanfattar svaren i stora drag. Arvika nämnde flera saker, bland annat olika typer av stöd, subventionerade lokalhyror samt att *Konsthallen* och *Galleri 39* bedriver sin verksamhet i kommunala lokaler. Dessutom nämner Arvika att de ger stöd åt exempelvis konstrundor. Eda nämner att de har en konstrunda varje sommar. Filipstad svarar också att de har bekostat en konstrunda. Grums ger ett litet bidrag till sin konstförening, men poängterar att man tidigare har gjort större satsningar på konstområdet. I Hagfors har kommunen skapat utställningsmöjligheter i stadshusfoajén. I Karlstad har politiskt beslut fattats om att använda sig av enprocentsregeln. 160 000 kronor per år används för att köpa in lös konst och kommunen har en årlig budget på 500 000 kronor för konst i offentlig miljö. Kristinehamn har bland annat en konstkommitté, en årlig konstutställning och *Galleri Vågen* som är ett kommunalt galleri mitt i staden. Sunne nämner att de

har utställningsmöjligheter bland annat i form av kommunens *Galleri Björken* där de exempelvis inte tar någon provision. Även Säffle använder sig av enprocentsregeln och kommunen ger hyresbidrag för konstföreningens galleri i Silvénska villan. Torsby ger stöd till höstsalongen för Norra Värmlands konstförening. Två kommuner nämner att de tillämpar enprocentsregeln och tre kommuner nämner satsningar på konstrundor. Om jag även hade fått svar från de 6 kommunerna som uteblev hade kanske skillnader och likheter mellan de olika kommunerna framgått tydligare.

Den sista frågan jag ställde handlade om hur Moderaterna respektive Socialdemokraterna har påverkat det konstnärliga klimatet i kommunen. Enligt Arvika råder ofta en samsyn i frågor mellan partierna. Eda kunde inte ge något svar på frågan. Filipstad svarade att Socialdemokraterna inte har visat något intresse alls för kulturpolitiska satsningar eller kulturfrågor. I Grums menar man att varken Moderaterna eller Socialdemokraterna har påverkat läget positivt. Enligt Hagfors finns det några drivande personer som har påverkat politiken och de är socialdemokrater men det är svårt att bedöma om deras insatser har påverkat det konstnärliga klimatet. Hagfors nämner också att det inte enbart är kommunen som kan stå för förändringen utan det övriga samhällets samverkan spelar också roll. Karlstad menar att politikerna i det stora hela är eniga om de satsningar som görs. Kristinehamn säger att det finns en samsyn i vissa frågor. Sunne framhåller att det har varit svårt för de två partierna att få komma till tals då Centern är i majoritet och varken Socialdemokraterna eller Moderaterna har visat någon tydlig kulturpolitisk agenda. Säffle svarar med att det inte finns något parti som skiljer ut sig från de övriga och att motståndare och tillskyndare finns hos alla partier. Torsby avslutar kort och gott med ett nej. Av de tio kommunerna var det egentligen bara Säffle som kom med exempel på åtgärder: om kulturförespråkarna vill nå framgångar och driva igenom sina idéer måste de bygga allianser som överskrider parti- och blockgränserna.

5.2.2 Intervjustudie

När jag formulerade frågorna till intervjuerna skrevs de i stor del mot bakgrund av vad som står i *Värmlands kulturplan 2013-2015*. Där går att läsa om vilka visioner som finns för konsten och konstnärernas situation i Värmland. I kulturplanen ägnas ett eget kapitel åt de professionella kulturarbetarnas villkor. Där framgår bland annat att Värmland ska fungera som en tilldragande plats för kulturutövare både nu och framöver. Arbetet med att skapa förbättrade villkor för kulturskaparna är en viktig uppgift där lokala, regionala och statliga mål möts. Enprocentsregeln har också tagits upp av flertalet remissinstanser som har understrukit dess betydelse bland annat för att bredda de professionella konstnärernas arbetsmöjligheter (Region V 18). Kulturskaparna stöts av Region Värmland och kommunerna både individuellt och strukturellt. Under 2013 ska Region Värmland undersöka på vilket

sätt den regionala bidragsgivningen kan effektiviseras för att kunna ta till vara kulturskaparnas och konstnärernas förmågor. Denna översyn sker genom en dialog med de ideella kulturorganisationerna och de professionella kulturskaparnas organisationer. Region Värmland ska utifrån sin budget stödja samverkan och projekt som kan förbättra kulturskaparnas villkor (Region V 19).

Intervju med Gunilla Svantorp – Ordförande i Konstfrämjandet i Värmland

Kort om organisationen: Gunilla Svantorp berättar om att Konstfrämjandet i Värmland är en folkbildningsorganisation som framförallt fyller fyra syften. Konstbildning är ett syfte, det andra handlar om att bredda konstnärernas arbetsmarknad, det tredje är en demokratisering av konsten och det fjärde syftet är att synliggöra konsten. Därefter berättar Svantorp att organisationen har funnits sedan 1947 och i Värmland sedan 1976.

Konstnärerna: Enligt Svantorp har kulturpolitiken ett stort inflytande över organisationen. Hon berättar bland annat att de får bidrag från regionen och från några kommuner. Pengar kan man också söka från EU, socialfonder och Allmänna Arvsfonden. Problemet här handlar enligt Svantorp om att man ska ha tid till att skriva bra ansökningar. Eftersom de bara har en anställd så menar hon att man får göra prioriteringar – ska man lägga tid på att skriva ansökningar eller ska man vara ute och ägna sig åt verksamheten? Den verksamhet som bedrivs för att hjälpa konstnärerna att försörja sig är bland annat arbetet med synliggörandet, menar Svantorp. Exempel på synliggörande är utställningar och projekt. Svantorp berättar om hur de möjliggör för konstnärer att ha utställningar på *Åttkanten* i Karlstad. Vidare berättar Svantorp om att Konstfrämjandet i Värmland i fjol arrangerade *Konst i det gröna* i Stadsträdgården. Under en heldag fanns där ett 30 till 40-tal konstnärer som sålde sin konst. Svantorp ger exempel på flera sätt som organisationen stöttar konstnärerna, men på frågan hur konstnärerna kan påverka deras beslut svarar hon att det är en väldigt svår fråga. Senare nämner hon att de konstnärer som har samarbetat med Konstfrämjandet i Värmland också har fått in en fot så att de därefter kan blir mer självständiga.

Entreprenörsbegreppet: Det är framförallt i politiska dokument som Svantorp har märkt av användandet av entreprenörsbegreppet. Hon fortsätter att säga att syftet ändå inte alltid är att konst ska löna sig. Därefter nämner hon de kreativa näringarna som är en form av entreprenörskap där man kanske glömmer varför kulturen finns.

Enprocentsregeln: Hon tror också att det enda som sätter stopp för införandet av enprocentsregeln är budgetar. Svantorp tror att det finns en vilja hos väldigt många både hos kommunen och landstinget och regionen. Fast hon fortsätter med att konstatera att ju mer man bygger som kostar väldigt mycket desto

större blir den där summan på slutet om den ska vara en procent. Enligt Svantorp byggde man förr i tiden i sektioner – man byggde alltså inte hela komplexet med en gång. Det gör man nu och då blir också enprocentssumman stor menar Svantorp.

Värmland: Vi har ett gott rykte i Värmland och vi har många som har betytt mycket för kulturen säger Svantorp. En nackdel är väl också att det är många. Hon upplever att det är en stor konkurrens, men tror ändå att fördelarna överväger nackdelarna med att vara verksam i Värmland. En fördel med att verka som konstnär i Värmland är att vi har en tradition här med konststrundorna, menar Svantorp.

Engagemang : När det kommer till människors engagemang för konsten i Värmland svarar hon att engagemanget är lågt. Däremot märker hon av att kritik kommer från olika håll. Svantorp ger exempel på konst som har debatterats – ljusspelet på residenset 2005, ”Nobody puts baby in a corner” vid Karlstads Universitet och utsmyckningarna av cykelbanan i Karlstad (Svantorp 28 april 2014).

Ulf Nordström - Kulturchef Region Värmland

Kort om organisationen: Region Värmland har det övergripande regionala kulturansvaret berättar Ulf Nordström. Han beskriver att de har en hel del egna verksamheter, men de har inga egna verksamheter på konstområdet. Framförallt ger Region Värmland stöd till organisationer som på ett eller annat sätt direkt eller indirekt stöttar konstnärer. Stöden kan exempelvis ske genom årsanslag. Nordström nämner att Konstfrämjandet är mottagare av årsanslag.

Konstnärerna: Region Värmland är en av finansiärerna till Värmlands Museum och Nordström berättar också att stöd ges till Värmlands Konstförening och Sveriges Konstföreningar Värmland. Han berättar att de lokala konstföreningarna är viktiga arenor. Därefter berättar han om att organisationen är med och stöttar konststrundor runt om i Värmland bland annat genom anslag för marknadsföring. När det gäller det kulturpolitiska inflytandet i organisationen svarar Nordström att Region Värmland är en politiskt styrd organisation som har regionfullmäktige och regionstyrelse där politiker ingår. Han nämner därefter att regionråden kanske inte alltid ägnar så mycket tid åt kulturpolitiken och ser man det från den vinkeln så kan det tyckas att kulturen inte har så stort inflytande i organisationen. Å andra sidan menar han att väldigt mycket pengar går till kulturen om man tittar på Region Värmlands budget. Då är det ofta stora klumpsummor det handlar om, exempelvis går 25 miljoner kronor till operan menar Nordström. Han fortsätter med att berätta att organisationen sysslar med regionutveckling på väldigt många områden – näringsliv och kollektivtrafik för att nämna några så kulturen är en del av flera verksamhetsområden. Stödformerna som ges ut kommer konsten till del även om konstnärerna kanske inte märker det i sin

egen ficka säger Nordström. Han berättar också att Region Värmland inte har sett det som sin roll att stötta konstnärerna individuellt, utan mer som grupp.

Entreprenörsbegreppet: Nordström har inte märkt av användandet av entreprenörsbegreppet i någon större utsträckning i konstsammanhang. Han har hört att man pratar om entreprenörer och kulturentreprenörer, men han anser inte att begreppet används mer frekvent nuförtiden i dessa sammanhang.

Enprocentsregeln: Nordström kan förstå att många kommuner tycker att det innebär för stora kostnader att tillämpa enprocentsregeln. Han menar att det inte kan vara något annat än ekonomin som hindrar att regeln tillämpas och han tillägger att han inte tror att det finns något principiellt motstånd mot att tillämpa den.

Värmland: Han upplever att det finns ett relativt stort intresse för konst i Värmland och att det visar sig genom konstrundorna. En nackdel enligt honom kan vara att det inte bor så många här och han menar att det är lättare att sälja sin konst på platser som erbjuder en större marknad som exempelvis Stockholm eller Göteborg.

Engagemang: Även Nordström nämner cykelbanekonsten som det exempelvis har gått att läsa om i tidningarna. Han ger också exempel på att folk är upprörda över att man har hängt tavlor vid någon avdelning på sjukhuset där de inte har ansetts passande. Engagemanget syns bland annat genom att människor blir provocerade, menar han, menar att det finns både positiva och negativa åsikter om konsten (Nordström 8 maj 2014).

Margaretha Jansson – Ordförande i Värmlands Konstnärsförbund

Kort om organisationen: Organisationen är ideell och har till uppgift att stötta och stödja konstnärer i sin yrkesverksamhet berättar Margaretha Jansson. Hon poängterar att organisationen drivs helt på ideell basis. Det är en organisation för aktiva konstnärer och man kommer med genom inval berättar Jansson. Vidare berättar hon att kriterierna för att komma med är att man ska vara yrkesverksam och ha en viss utbildning alternativt ha gjort offentliga uppdrag eller deltagit på flera jurerade utställningar. Värmlands Konstnärsförbund har ungefär 200 medlemmar över hela Värmland berättar Jansson.

Konstnärerna: Enligt henne har också kulturpolitiken ett enormt inflytande eftersom den styr allt som de jobbar för och den påverkar alla konstnärers situation. Därefter berättar hon att Värmlands Konstnärsförbund är öppet för förslag från konstnärerna. Vidare berättar hon att styrelsen driver vissa frågor, men dyker det upp några idéer från någon konstnär tittar de på det så gott det går. Jansson berättar att Värmlands Konstnärsförbund deltar i olika sammankomster och deltog bland annat i

kulturplanens utformning. Hon berättar också att de har medverkat genom att svara på remisser och de har skrivit utlåtanden om frågor som de anser som viktiga och även fackliga frågor engagerar organisationen. Jansson nämner också att det är viktigt att konstnärerna ges möjlighet till att bredda sin kompetens genom att arbeta med nya uttryckssätt. För övrigt anser hon att konstnärerna är relativt självständiga. Därefter pratar hon om att det uppstår svårigheter med pappersarbetet. Detta gäller bland annat stipendierna eftersom de går till dem som är riktigt bra på att formulera sig. Jansson poängterar att det finns mängder av människor som inte klarar av att fylla i en ansökan och att mycket idag också sker över datorn. Det räcker inte idag med att kunna hantverket, materialet och göra jättebra grejer, säger hon och påpekar att det finns mycket byråkrati som blir ett stort hinder för många.

En annan sak som Jansson tar upp angående frågan kring konstnärernas försörjning är att elever ibland får uppdrag som konstnärer lika gärna kunde ha fått. Hon nämner exempelvis Guldvargen som gick sönder och att man gått ut och utlyst en tävling bland elever att göra en ny. Jansson poängterar att istället för att göra en bra grej av situationen så får man ett elevarbete. Hon drar paralleller till Guldbaggen, som har designats av en konstnär, och hon förstår inte varför inte Värmland kan få sin egen motsvarighet till Guldbaggen. Jansson anser att det är konstnärer och designers som ska utföra sådana arbeten.

En annan sak som Jansson nämner är att Värmlands Konstnärsförbund i över 10 års tid har försökt att komma med i organisationen Region Värmland. Hon berättar att Region Värmland har Film i Värmland, Dans i Värmland, Slöjd i Värmland bland annat – men inte Konst i Värmland. Varken politikerna eller tjänstemännen har visat något intresse för att införa Konst i Värmland berättar Jansson. Det räcker egentligen bara med en person som är samlande och kan dra ihop folk menar hon. Därefter berättar hon att hon har hört talas om en lyckad satsning på konst och fotboll. Bland annat gjordes utsmyckningar i anslutning till arenorna berättar hon. Ofta ställs idrott och konst emot varandra, men istället för att gå emot så kan man gå med säger Jansson, som menar att det kan finnas konstintresserade även bland idrottsintresserade. Man kan skapa bryggor på så sätt och hon menar att det exempelvis är sådant arbete som en konstkonsulent skulle kunna ägna sig åt.

Entreprenörsbegreppet: Jansson anser att begreppet entreprenör används i större utsträckning och hon poängterar att det är mycket svårare för konstnärerna att överleva idag. Hon berättar att det tidigare fanns mycket annat som man kunde försörja sig på och som fungerade som brödjobb, men att sådana typer av jobb till stor del har försvunnit. Därefter berättar hon att hon själv har fått starta firma för att det ska bli rätt rent skattemässigt. Jansson berättar om att hon en period när hon var arbetslös fick ett skriftligt brev om förbud att köpa in färg eller penslar. Hon berättar också att om hon skulle bli arbetslös från sitt nuvarande halvtidsarbete också måste sluta med det som försörjer henne på den resterande halvtiden för att kunna få ut a-kasseersättning. Det innebär att hon måste lägga ner sin konstnärsverksamhet.

Enprocentsregeln: Kommunen tillämpar enprocentsregeln, men Jansson berättar om att landstinget inte längre tillämpar den och att det beslutet togs i höstas. Hon poängterar att det inte gick att protestera då beslutet verkade ha fattats genom ett tjänstemannaförslag. Trots att Jansson ringde upp politikerna för att göra sin röst hörd så verkade beslutet redan vara fattat.

Värmland: Att verka som konstnär i Värmland innebär mest nackdelar enligt Jansson och hon nämner bland annat den låga konstbildningen i länet. Detta menar hon är en följd av att man misslyckas med att nå ut med konsten. Värmland är enligt Jansson en annan marknad och jämfört med Stockholm råder här också helt andra priser. Därefter nämner hon att det finns för få gallerier och att det tidigare fanns fler utställningsytor. Under 1970- och 80-talen berättar hon att det fanns ungefär 17 gallerier i Karlstad. Det är svårt att driva galleriverksamhet idag eftersom man vill befinna sig centralt och ha bra konst. Med en låg konstbildning och ingen som skriver om konsten i tidningarna uppstår problem menar hon.

Engagemang: Ännu en gång nämns cykelkonsten och projektionen på rådhuset är också exempel på engagemang som Jansson har märkt av. Trots att debatten till en början ofta är negativ ser hon den inte bara som dålig heller (Jansson 15 maj 2014).

Sammanfattning av intervjuerna

Det tycks finnas både likheter och skillnader i hur man upplever konstklimatet i Värmland. Liksom i enkätsvaren framstår konstrundorna som viktiga satsningar. Huruvida konstnärerna kan påverka organisationernas beslut är svårt att bedöma enbart utifrån dessa svar. Man för en dialog med konstnärerna, men mer specifikt vad det innebär framgår inte.

Även fast Svantorp pratar om svårigheterna med att skriva ansökningar för en organisation finns även likheter med Janssons beskrivning av konstnärernas problem med att fylla i ansökningar. Detta tycks visa på att det finns en form av byråkrati som i vissa fall kanske kan hindra projekt. Jansson har personligen känt av hur situationen för konstnärerna har förändrats och poängterar att det finns färre brödjobb för kulturutövarna idag. Att dra några slutsatser kring enprocentsregelns ändringar är kanske för tidigt, men eftersom landstinget inte längre använder sig av enprocentsregeln kan det vara ett steg mot att kommunen också upphör att tillämpa den.

Nordström och Jansson upplever att det finns nackdelar med att verka i Värmland då det inte finns en marknad här på samma sätt som det gör i storstäderna. På frågan om man upplever att allmänheten engagerar sig i konstfrågor verkade det mestadels handla om att människor har ställt sig kritiska till vissa konstsatsningar. Ett engagemang för konstnärernas situation gör sig alltså inte gällande.

6 Slutdiskussion

Man brukar säga att det finns två saker man inte kan prata om och det är religion och politik, men ett annat känsligt ämne är också pengar. Min uppsats tar upp två av dessa ämnen då jag berör konstnärernas försörjning och frågar mig hur man ser på den ur ett politiskt perspektiv. För att kunna avgränsa min undersökning valde jag att fokusera på kulturpolitiken och hur den har formulerats av Socialdemokraterna respektive Moderaterna - både regionalt och nationellt.

Under arbetets gång har jag utgått från följande frågeställningar:

- Hur såg propositioner från Socialdemokraterna respektive Moderaterna på konstnärernas roll i samhället?
- På vilket sätt har dessa propositioner påverkat konstnärernas villkor?
- Hur har konstnärerna i Värmland påverkats av Socialdemokraternas respektive Moderaternas kulturpolitik?

I undersökningen jämförde jag två propositioner som utformats under regeringen Persson respektive regeringen Reinfeldt. Vad som framgick var att regeringen Persson har en annan syn på kommersialismen än regeringen Reinfeldt och det framgår av de kulturpolitiska målen. Regeringen Reinfeldt tycks inte se några problem med att kommersialismen blir en verkande faktor i konstvärlden. Man får lätt intrycket av att de inte gör någon större skillnad på kulturarbetare och övriga löntagare då de anser att arbetslinjen ska gälla även inom kulturområdet. Det framgår också av regeringen att man helst ser att konstnärerna efter att de har utfört arbetet erhåller statligt stöd. Man talar också om samverkan och att kulturpolitiken ska bidra med förutsättningar så att kulturen kan utvecklas på egen hand. Det kan tolkas som att regeringen Reinfeldts kulturpolitik har som mål att hitta alternativa vägar till bidragsförsörjning – man vill att konstnärerna ska få viss stöttning, men konstnärerna ska i allt större utsträckning ägna sig åt verksamheter som de kan försörja sig på.

Av regeringen Perssons proposition framgår kommersialismens inflytande över kulturområdet som något negativt och något som kan hota yttrandefriheten. Eftersom deras definition av yttrandefrihet är en kultursektor som står utanför kommersialismen anser de troligen att konstnärernas roll ligger i möjligheten att kunna uttrycka sig fritt. Det intressanta med detta är att om man utesluter kommersialismen så stängs ju andra dörrar för konsten. Det finns ingen av dessa åsikter som är rätt eller fel men det finns säkert förklaringar till att det ser ut såhär. I ett samhälle som är drabbat av arbetslöshet och missnöje måste politikerna också hitta nya vägar till att tillfredsställa majoriteten av väljarkåren. Idag pratar många om

att Socialdemokraterna och Moderaterna alltmer möts på mitten. Vem vet hur Socialdemokraterna hade utformat sin proposition idag? Man får aldrig glömma att politiker har motiv och agendor. Det framgår också i min analys av debatten om konstnärslönerna där Pagrotsky i sin motion kommenterar att regeringen Reinfeldt baserar sin proposition på en utredning som skrevs för 15 år sedan. Därefter menar Pagrotsky att det är mycket som har förändrats sedan dess, både kulturarbetarnas arbetsvillkor men också konsten har påverkats genom globalisering och teknisk utveckling. Därför är det kanske viktigt att komma ihåg att alla propositioner, motioner och rapporter skrivs utifrån specifika och bestämda kontexter som förändras.

Det kan också vara svårt att svara på exakt hur just Moderaterna respektive Socialdemokraternas kulturpolitik påverkar konstnärernas villkor. Av enkätundersökningen med de värmländska kommunernas kultur- och fritidsförvaltningar framgick att människor inte alltid engagerar sig för kulturen på ett politiskt plan. I ett enkätsvar fanns även ett förslag om att kulturförespråkarna bör tänka bortom det politiska för att kunna förverkliga sina idéer. Det är ett viktigt inlägg som belyser att vi människor måste samarbeta mer och bli bättre på att kommunicera. Uppenbarligen finns det många eldsjälar som brinner för kulturen. Frågan är vad som händer när man förlitar sig på att ideella krafter ska ansvara för kulturområdet? Många vill ta del av konsten men få tycks vilja betala för den. Det finns ingen lösning på alla finansieringsproblem inom kulturområdet, men politikerna är ändå de som sitter vid makten. Beslut från riksdag och regering kan påverka arbetsvillkoren och förutsättningarna för konstnärerna.

En sak som framgick av intervjuerna var att man pratade om att konstbildningen är låg i Värmland och då kan man förstå varför konsten faller offer för kritik. Hur ska man kunna engagera sig i och uppskatta något man inte känner till? Om inte politikerna genomför seriösa satsningar på konsten vad får man då för uppfattning om konstnärerna? För att konstnärernas ekonomiska situation ska bli bättre måste vi också ta deras arbete på allvar. Ett exempel på detta var i intervjun med Margaretha Jansson där hon nämnde att Guldvargen – som egentligen borde utformas på ett professionellt sätt – nu istället kommer att resultera i ett elevarbete. Konstnärerna går miste om uppdrag men det tycks inte engagera politikerna.

Det tycks vara som om ingenting är heligt längre. Samtidigt kan man förstå att ekonomin kanske betyder ännu mer för oss idag när vi alla är del av en globaliserad värld där pengarna är medlet.

Konstnärernas försörjning är en svår fråga som påverkas av många viljor och åsikter. Det här känns som en evig fråga och det finns mycket mer att undersöka.

6.1 Framtida forskning

Samhället är i ständig förändring och det finns därmed ett behov av fortsatt forskning på det här området. Nya propositioner kommer att skrivas och dessa kan sedan sättas i relation till de som tidigare har lagts fram. Förhoppningsvis kan man dra nya slutsatser om några år.

Region Värmland ger ut nya kulturplaner med jämna mellanrum och man skulle kunna ägna sig mer specifikt åt att granska tidigare kulturplaner och jämföra om det som prioriteras i texten också speglas i verkligheten.

Man skulle kunna genomföra en liknande studie som jag har genomfört, men utgå från andra perspektiv i frågeställningarna och exempelvis titta på hur det ser ut för de kvinnliga konstnärerna.

Källförteckning

Tryckta källor

Banaka, William H. *Djupintervju – Teknik och analys*. Malmö: Natur och kultur, 1981.

Bourdieu, Pierre. *Konstens regler: Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 2000.

Brodow Inzaina, Anna. *Moderna mecenater. Från gåvoekonomi till entreprenörskap*. Stockholm: Timbro, 2013.

Gadamer, Hans-Georg. *Förnuftet i vetenskapens tidsålder*. Göteborg: Daidalos, 1989.

Konstnärsnämnden. *Konstnärernas inkomster – en statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004-2005*. Stockholm: Konstnärsnämnden, 2009.

Lantz, Annika. *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur, 2007.

Ramklint, Ulla Britta. ”Konstens bankirer – från Maecenas till Fürstenberg”. *Populär Historia* 2 (1996): 20-25.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet, 2002.

Otryckta källor

Källor från internet

Filosofi Gotland. ”Gadamer”. 6 maj 2014.

URL: <http://www.filosofi.gotland.se/gadamer.htm>

Institutionen för data- och systemvetenskap, DSV. ”Kulturens fält - Om Pierre Bourdieus sociologi av Donald Broady”. 29 april 2014.

URL: <http://people.dsv.su.se/~jpalme/society/pierre.html>

Konstnärernas Riksorganisation. ”Fler borde äras med inkomstgaranti!”. 7 maj 2014.

URL: http://www.kro.se/2961?file_id=1

Konstnärernas Riksorganisation. ”Om oss”. 25 april 2014.

URL: <http://www.kro.se/1123>

Konstnärernas Riksorganisation. ”Utsikt från ateljéerna 2014”. 5 juni 2014.

URL: <http://www.kro.se/utsikt2014>

Karlsson, David och Lekvall, Lotta, *Den ofrivillige företagaren: en studie av kultur, ekonomi och företagande*. 4 maj 2014.

URL: <http://www.framtidenskultur.se/denofrivillige.pdf>

Myndighetsverket. ”Leif Pagrotsky motion den 7 April 2010 - med anledning av prop. 2009/10:183 Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer”. 7 maj 2014.

URL: <http://myndighetsverket.se/s/leif-pagrotsky/2010/4/7/motioner/med-anledning-av-prop-200910183-avveckling-av-inkomstgarantier-for-konstnarer/446507/>

Region Värmland. *Värmlands kulturplan 2013-2015*. 30 april 2014.

URL: http://www.regionvarmland.se/sites/default/files/grupper/www/Kultur%20och%20folkbildning/kulturplan_varmland_till_kulturradet_slutvers_0.pdf

Regeringskansliet. *Proposition 1996/97:3: Kulturpolitik*. 29 april 2014.

URL: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/17/87/32aadd60.pdf>

Regeringskansliet. *Proposition 2009/10:3: Tid för kultur*. 2 maj 2014.

URL: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/13/21/04/a7e858d4.pdf>

Regeringskansliet. ”Sveriges regeringar under 100 år”. 5 maj 2014.

URL: <http://www.regeringen.se/sb/d/4393>

Sveriges riksdag. *Regeringens proposition 2009/10:183 Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer.*

8 maj 2014.

URL: <http://data.riksdagen.se/dokument/GX03183>

Muntliga källor

Intervjuer

Jansson, Margaretha. Personlig intervju. 15 maj 2014.

Nordström, Ulf. Personlig intervju. 8 maj 2014.

Svantorp, Gunilla. Personlig intervju. 28 april 2014.

Enkät svar

Arvika. Enkät. 9 maj 2014.

Eda. Enkät. 23 april 2014.

Filipstad. Enkät. 9 maj 2014.

Grums. Enkät. 24 april 2014.

Hagfors. Enkät. 9 maj 2014.

Karlstad. Enkät. 22 april 2014.

Kristinehamn. Enkät. 2 maj 2014.

Sunne. Enkät. 9 maj 2014.

Säffle. Enkät. 19 april 2014.

Torsby. Enkät. 30 april 2014.

Bilagor

Bilaga 1

Frågor till kommunerna

1. Hur stort inflytande har kulturpolitiken i er kommun?
2. Vilka politiska satsningar har gjorts i er kommun för att underlätta för konstnärerna att sälja sin konst?
3. Hur har Moderaterna respektive Socialdemokraterna påverkat det konstnärliga klimatet i er kommun?

Bilaga 2

Frågor till Region Värmland, Konstfrämjandet i Värmland och Värmlands Konstnärsförbund

1. Berätta om er organisation och vilka frågor ni driver.
2. Hur stort inflytande har kulturpolitiken i er organisation?
3. På vilket sätt kan konstnärerna påverka era beslut?
4. Hur arbetar er organisation för att konstnärer ska kunna försörja sig på sitt arbete?
5. Hur arbetar ni med bidrag och frågor om hur konstnärerna ska bli mer självständiga?
6. Har ni märkt av att begreppet entreprenör används allt oftare i konstsammanhang
- och i så fall på vilket sätt?
7. Finns det något som hindrar att enprocentsregeln tillämpas?
8. Vilka satsningar har ni genomfört för att underlätta för konstnärerna att sälja sin konst?
9. Vilka för- och nackdelar finns det med att utöva konst i Värmland?
10. På vilket sätt upplever ni att allmänheten engagerar sig i konstfrågor?
11. Är det något du vill tillägga?